

Recenzije.

Dr. Fra Vitomir Jeličić, Kanonsko ženidbeno pravo katoličke Crkve, 1—240 + 1—IV. Sarajevo 1930. Tisak i naklada Hrvatske Tiskare d. d. Cijena broš. Din. 40.—, uvez. Din. 55.—.

Iza Predgovora (str. 1.) i Uvoda, koji daje pojam i vreća kat. žen. prava i navodi noviju literaturu o ženidbenom pravu (str. 5—7) slijedi Odsjek I. o pojmu ženidbe (str. 8—27), Odsjek II. o pripremi za ženidbu (str. 28—56), Odsjek III. o ženidbenim smetnjama (str. 57—151), Odsjek IV. o sklapanju ženidbe (str. 152—198), Odsjek V. o rastavi ženidbenih drugova (str. 199—213), Odsjek VI. o osnaženju ženidbe (str. 214—219), Odsjek VII. o drugoj ženidbi (str. 220) i Dodatak koji donosi naše građansko zakonodavstvo glede ženidbe i razne obrasce za praksu (str. 231 do 240). Na koncu nalazi se pregled sadržaja (str. I—IV).

Djelo je zamišljeno kao naputak u ženidbenom pravu i namijenjeno za školsku porabu slušača, a i za priručnik dušobrižnicima. Auktor se drži zakonskog slijeda (ordo legalis). Prikazivanje je jasno i pregledno. Po potrebi dan je i kratak povijesni razvoj pojedinih pravnih ustanova. Mnogo je upotrebljeno izvrsno djelo A. Knecht-a, *Handbuch des katholischen Eherechts*, Freiburg i. Br. 1928, „a dosta i zagrebački Naputak u žen. pravu. Uzet je i napose obzir na rješenja Odbora za aut. tumačenje kanona Zakonika.

U stvarnom pogledu moramo iznijeti naredne naše opaske.

Na str. 5. veli se: »Službenu zbirku crkvenih ženidbenih zakona izdao je prvi papa Grgur IX. (5. sept. 1234) u IV. knjizi svojih dekretala«. — Prve službene zbirke crkv. žen. zakona izdali su papa Inocent III. g. 1210. (t. zv. *Compilatio tertia*) i papa Honorij III. g. 1226. (t. zv. *Compilatio V*).

Na str. 12. veli se za drugotne svrhe ženidbe (*mutuum adiutorium* i *remedium concupiscentiae*): »Isključenje istih, pozitivnim činom, dovodi u pitanje samu valjanost ženidbenog ugovora, ako je to isključenje u samom ugovoru«. — Zakonik (can. 1086, § 2) se u toj stvari izražuje bitno drugojačije: »At si alterutra vel utraque pars positivo actu voluntatis excludat matrimonium ipsum, aut omne ius ad conjugalem actum, vel essentialem matrimonii proprietatem, invalide contrahit.«

Na str. 17. navode se kao ženidbene zabrane samo *votum coelibatus* i *votum virginitalis*, što nije potpuno, jer amo spada i *votum castitatis*, *votum ingrediendi religionem* i *votum suscipiendi ordinem sacrum*.

Na str. 17. vrstaju se u zapreke naravnog prava: *error*, *vis*, *metus*, *conditio*. — Po terminologiji Zakonika nijesu to ženidbene zapreke, već bitni manjci privole.

Na str. 25. veli se, da mnivana ženidba (*matrimonium putativum*) postaje nevaljanom ženidbom, kada obje stranke saznadu za nevaljanost ženidbe. — Ovakovo je izražavanje neugodno, jer je svaka mnivana ženidba već od početka nevaljana.

Na str. 25. veli se: »Mnivana ženidba ima isti učinak za obadvije stranke kao i valjana ženidba, ako su ju obje stranke sklapale u dobroj vjeri, ili za jednu stranku, ako je samo jedna bila u dobroj vjeri.« — Ispravno je samo to: da se stranke, dok su u dobroj vjeri, smiju ženidbom služiti.

Na str. 26. veli se: »Tako se prije Tridentinskog dekreta »Tametsi« smatralo, da postoji prava ženidba, ako su zaručnici nakon sklopljenih zaruka međusobno spolno općili.« — Ovakav »matrimonium praesumptum« dokinuo je posvema tek Leo XIII. konst. »Consensus« od 15. febr. 1892.

Na str. 26. veli se: »Iz nerazrješivosti ženidbe i njenog sakramentalnog značaja izlazi, da za njezinu valjanost vojuje »favor juris«. — Istinski je razlog, zašto pravo u toj stvari ženidbi pogoduje, njena potreba i korist za opće dobro.

Na str. 29. veli se, da je dekretom »Ne temere« prvi put propisana pismena forma zaruka. — Ovo vrijedi dašto samo za opće pravo.

Na str. 30. nazivlju se nedoraslima osobe od 7 do 14 odnosno 16 godine. — Pa Zakoniku (kan. 88, § 2.) nedorasle su osobe (impuberes) od 7 do 12 odnosno 14 godine.

Na str. 31. veli se: »Maloljetni nedopušteno sklapaju zaruke bez privole roditelja ili štitnika«. — O tom nema ni slovca u Zakoniku. Iz kan. 1034. (Parochus graviter minores adhortetur ne nuptias ineant insciis aut rationabiliter invititis parentibus; quodsi abnuerint, eorum matrimoniis ne assistat, nisi consulto prius loci Ordinario) može se izvesti dokaz samo za nedopuštenost zaruka, koje se sklope »insciis parentibus«, kao i za nevaljanost zaruka, koje se sklope »rationabiliter invititis parentibus«.

Na str. 35. veli se: »Uskrati li jedna stranka bez dovoljnog razloga ženidbu, može druga stranka, i preko crkvenog suca, tražiti ispunjenje zaručničkog ugovora. Ne htjedne li to druga stranka ipak učiniti, može crkveni sudac zaprijetiti i udariti crkvenim kaznama, ne isključivši ni cenzure...« — Ovo se kosi sa Zakonikom (kan. 1017: »At ex matrimonii promissione, licet valida sit ne ulla iusta causa ab eadem implenda excuset, non datur actio ad petendam matrimonii celebrationem, datur tamen ad reparationem damnorum, si qua debeat«), koji isključuje tužbu na ispunjenje obećanja a s tim u vezi i sve prisilne sudačke mjere.

Na str. 36. veli se: »Budući da zaruke nijesu sakrament, nego samo konsenzualni ugovor, mogu se radi toga i razriješiti«. Ovaj razlog dašto ne valja. Vidi se to i iz kan. 1013, § 2 Zakonika, jer je po njemu svaka ženidba nerazrješiva, dakle i nesakramentalna i neizvršena.

Na str. 37. veli se, da se ne može voditi parnica o dostatnom razlogu za riješenje zaruka. — Po kan. 1017. Zakonika dopuštena je tužba na naknadu štete i dosljedno tomu mora se na prigovor tuženika istražiti i ustanoviti, da li postoji dostatni razlog za odustanak. U tom se dakle smislu može voditi parnica o dostatnom razlogu za riješenje zaruka.

Na str. 45. prevodi se dvaputa fraza kan. 92. Zakonika »si nihil inde avocet« sa »ako ništa ne opozove tu nakanu«. — Ispravan je prijevod: »ako ništa odande ne odazove«.

Na str. 47. priznavaju se svetkovine, koje su samo po partikularnom pravu zapovijedane. — Takovih svetkovina danas nema (Vd. kan. 1247. u vezi sa rješenjem pap. Odbora od 17. febr. 1918. u AAS, X, 170).

Na str. 60. veli se, da je dob zapreka božanskog prava, ukoliko je s njom skopčan manjak duševne zrelosti, da dotičnik ne može shvatiti svojih dužnosti i manjak tjelesne zrelosti za vršenje ženidbenih čina. — Spomenuti manjak duševne zrelosti ne spada po Zakoniku među ženidbene zapreke već među manjke privole, a spomenuti tjelesni manjak nije ženidbena zapreka, jer je privremen.

Na str. 61. veli se da kao »impedimenta juris privati« u obzir dolaze samo zapreke u širem smislu (vis, error, metus). — Nemoć je također (redovno) »impedimentum juris privati«.

Na str. 82. veli se: »Ako netko unatoč zavjeta (primiti viši red) sklopi ženidbu, povrjeđuje zavjet, ali ga taj za trajanja toga braka ne ograničava u bračnim spolnim dužnostima i pravima. Ipak je vi voti i dalje obvezan primiti svete redove, u koliko mu to kanonsko pravo dopušta t. j. za života ženidbenog druga uz oprost od crkvenog zakona i privolu ženidbenog druga (kan. 542, 987) ili nakon smrti ženidbenog druga. — Tko se je valjano oženio, isključen je po kan. 987. za trajanja braka od ređenja, pak mu je za to vrijeme ispunjenje zavjeta pravno nemoguće. Kan. 542. na koji auktor također upućuje, ne spada uopće ovamo, jer radi o novaštvu.

Na str. 82. i 83. veli se: »Ako bi netko unatoč toga zavjeta (t. j. stupiti u redovnički stalež) sklopio ženidbu, zavjet ga priječi da traži i uzvraća ženidbeni dug. Čim je ženidba izvršena, zavjet ga dalje ne priječi tražiti i uzvraćati ženidbeni dug (v. kan. 1219). Ali obveza stupiti u redovnički stalež nije tim prestala, nego veže i dalje da se to učini, čim to prema crkvenom zakonu bude moguće, naime uz dispencaciju od crkvenog zakona i pristanak ženidbenog druga, ili smrću ženidbenog druga, a isto tako ako je drugi ženidbeni drug preljubom izgubio pravo na ženidbeni dug i zajednički život (kan. 538, 542, 1129—1130). — Tko je valjan brak sklopio, nesposoban je po kan. 542. za redovništvo dok brak traje, pak mu je za to vrijeme ispunjenje zavjeta pravno nemoguće. Nije dakle za to vrijeme na ništa vezan, dakle ni na to, da prvi put ne traži ili ne vrati ženidbeni dug.

Na str. 85. veli se: Prema tome da posinjenje (gradansko srodstvo) bude ženidbena zabrana, traži se, da gradanski zakon one države, gdje jedan nupturient ima prebivalište (bilo pravo ili nepravo), poznaje posinjenje kao pravnu ustanovu, i da to gradansko srodstvo gradanski zakon stavlja za gradansku ženidbenu zabranu. — Nije tu odlučno prebivalište stranke, već njeno državljanstvo.

Na str. 95. vrsta se zapreka dobi (imp. dir. aetatis) među zapreke božanskog prava. — Zapreka dobi, kao takova, zapreka je čisto crkvenog prava, jer je ona zaseban od manjka privole različit te crkvenim pozitivnim pravom uveden razlog nevaljanosti braka.

Na str. 97. veli se: »Crkva (papa) može podijeliti oprost od zapreke dobi, ukoliko je ista čisto crkvenog prava, t. j. ako su osobe potpuno duševno zrele«. — I ovdje vrijedi rečeno u predašnjoj točki.

Na str. 109. i 110. zastupa auctor mišljenje, da je duhovnik u slučaju kanona 214. na celibat pro foro interno sve do presude (odluke) obvezan. — U nazočnom slučaju ne radi se o tomu da se valjano preuzete obveze naknadno presudom (odlukom) za budućnost ukinu, već o tomu, da se presudom uglavi i proglašuje, da te obveze prigodom ređenja nijesu uopće pravno — valjano preuzete bile. Dokaz pružaju kan. 1993. i 1994. Zakonika. Fraza kan. 1993. »In causis in quibus impugnantur obligationes ex sacra ordinatione contractae« pokazuje, da je u pitanju sama pravna valjanost rečenih obveza. Fraza kan. 1994. § 2. »clericus, qui existimet se ex sacra ordinatione obligationes ordini adnexas non contraxisse« pokazuje, da se radi o tom, da li su rečene obveze za dotičnika uopće pravno-valjano nastale. Fraza kan. 1994. § 2. »potest declarationem nullitatis onerum petere« pokazuje, da je odnosna presuda (odluka) deklaratorne prirode, t. j. da samo uglavljuje i proglašuje pravnu nevaljanost rečenih obveza.

Na str. 139. veli se: Iz nevaljane mnivane ženidbe (matrimonium putativum) ne proistječe svojbina barem za forum internum«. — Po pravu (kan. 97 § 1.) nastaje svojbina (affinitas) samo iz valjane ženidbe, a mnivana ženidba je po svom pojmu nevaljana, pa zato ne može uopće biti govora o tom, da bi kakova svojbina nastajala iz mnivane ženidbe.

Na str. 145. uzima pisac izraz »publicus concubinatus« u smislu kan. 1037. — I notorni je konkubinatus javan u smislu kan. 1037. Kako kan. 1078. luči javni konkubinatus od notornog konkubinatusa, to jasno pokazuje, da ga ne uzima u smislu kan. 1037., već u smislu kan. 2197. Ovo potvrđuje okolnost, što se tu radi o deliktu, pa stoga valja primijeniti kan. 2197., gdje se ex professo daje pojam javnog i notornog delikta. Konačno upućuje na to i sama priroda zapreke javne čudorednosti, jer njoj odgovara, da konkubinatus bude javan u smislu kan. 2197.

Na str. 149., gdje je govor o uvjetnom drugom krštenju, veli se, da nijedan kum ne dolazi u odnošaj duhovnog srodstva sa krštenikom, ako kod obadvoga krštenja nije isti kum. — Tu je prema kan. 763. trebalo reći, da nakon drugog krštenja nema duhovnog srodstva.

Na str. 152. raspravlja pisac u vezi s ustanovom Dig 24, 1, 6 i Dig 23, 1, 4 o privoli na način, da nije moguće shvatiti, što je zapravo namjeravao da kaže.

Na str. 154. veli se: »Čim se dvije pravno sposobne osobe očituju, da stupaju u ženidbu — koje očitovanje mora biti u od javne vlasti propisanoj formi — nastaje valjana ženidba«. — Što je ovdje rečeno o posebnoj formi, valja da što samo za slučaj, da je pozitivno pravo takovu propisalo.

Na str. 165. veli se: »Tako na pr. ako otac prisili zavodnika svoje kćeri, da je vjenča, nije strah nepravedan«. Ovo da što ne stoji, jer nije obvezan baš na ženidbu.

Na str. 168. veli se: »Sklopi li jedan kontrahenat uvjetnu ženidbu sa više osoba, to postaje pretpostavivši da privola postoji i za jednu i za drugu, ona ženidba, kod koje se uvjet prije ispuni. Ispuni li se pak posve istodobno, to radi pravne nesigurnosti, nije nijedna ženidba valjana.«

— Razlog nevaljanosti nije pravna nesigurnost, već nemogućnost istodobnog dvobračja.

Na str. 170. veli se, da se kod ženidbe nevaljane poradi kakove ženidbene zapreke smatra, da dana privola postoji sve dotle, dok se protivno ne utvrdi. — Ovo vrijedi dašto i za ženidbu nevaljanu poradi manjka forme.

Na str. 174. veli se: »Ako su pako spomenute osobe (t. j. mjesni Ordinarij i župnik) udarene crkvenim kaznama ekskomunikacije, interdikta ili suspenzije i o tom donešena odluka ili presuda, ne mogu valjano ženidbi prisustvovati. — Tu je valjalo istaknuti, prema kan. 1095 § 2., da rečeno ne vrijedi za svaku suspenziju, već samo za suspenziju ab officio.

Na str. 201. veli se, pozivom na c. 1—7 X, 3, 32: »Zavjet pak i naknadna svojbina razrešavaju neizvršenu ženidbu ipso jure«. — O razrješavanju neizvršene ženidbe naknadnom svojbinom nema na tim mjestima (c. 1—7, X, 3, 32) ni slova.

U jezičnom pogledu rabe se često bez potrebe latinski izrazi: determinirati, imediatno, impugnirati, indirektno, aplicirati, principi, regulirajuća, transformiran, intendiran, akomodirati, kontrahenti, obligatno, obligacija, nupturijenti, aktualno, kontrahirati (smetnju), rekurirati, seksualni (grijesi), tendirati, simulirati i dr.

Od pisarskih ili tiskarskih grešaka zapazili smo ove: »dakl« umjesto »dakle« (str. 20); »za koje« umjesto »za koju« (str. 26); »Dok postoji« umjesto »Kad postoji« (str. 27); »sklopljne« umjesto »sklopljene« (str. 37); »svečani zavjeta« umjesto »svečani zavjeti« (str. 59); »Impdimenta juris naturalis« umjesto »Impedimenta juris naturalis« (str. 60); »privremee« umjesto »privremene« (str. 60); »kod zapreka nemoći« umjesto »kod zapreke nemoći« (str. 61); »u ko-« umjesto »u korjenu« (str. 64); »uvesti« umjesto »navesti« (str. 79); »ad cansulta« umjesto »ad consulta« (str. 84. op. 5); »entecedit« umjesto »antecedit« (str. 98); »impedimentum dirimes« umjesto »impedimentum dirimens« (str. 105); »podvrgnuti« umjesto »podvrgnuti« (str. 142); »ad universitatem causerum« umjesto »ad universitatem causerum« (str. 177); »sponson traducere« umjesto »sponsam traducere« (str. 193); »bavati« umjesto »baviti«.

Uz ove opaske preporučamo nazočno djelo našem dušobrižnom svećenstvu.

Dr. Ruspini.

Lexikon für Theologie und Kirche. Zweite, neubearbeitete Auflage des Kirchlichen Handlexikons. In Verbindung mit Fachgelehrten und mit Dr. Konrad Hofmann als Schriftleiter herausgegeben von Dr. Michael Buchberger, Bischof von Regensburg. 10 Bände. Lex.-8° Freiburg im Breisgau, Herder. II. Band: **Bartholomäus** bis **Colonna**. Mit 6 Tafeln, 25 Kartenskizzen und 125 Textabbildungen. (IV u 16° S. u. 1024 Sp.; 6 S. Tafeln.) 1931. 26 M.; in Leinwand 30 M.; in Halbfranz 34 M.

Drugi svezak M. Buchbergerovog leksikona izašao je razmjerno brzo nakon prvoga. U 1024 kolone obuhvata oko 3000 članaka. U ovom svesku su na redu veoma važni bogoslovski i crkveni predmeti kao n. pr.